

తృతీయ కిరణము

సూక్ష్మశరీర సృష్టి విచారము

త్రిగుణాత్మిక అహంకారము నుండి ఉద్భవించిన పంచతన్మాత్రలయందలి తమోగుణాంశములచే స్థూలశరీరసృష్టి ఏర్పడినదని తెలిసికొంటిమి. స్థూల శరీరము దీనినంటియున్న గోళకములు, తమోగుణ సృష్టి, పంచతన్మాత్రల లోని సత్వగుణ, రజోగుణములచే సూక్ష్మశరీరము ఏర్పడినది. అస్థిపంజర మగు స్థూలదేహమున సూక్ష్మశరీరమనెడు పక్షి బంధింపబడియున్నది. తన ఇష్ట ప్రకారము సమస్తకార్యముల ఈ దేహమును సాధనముగాగైకొని ఆడించుచున్నది. తెత్తిరీయోపనిషత్తునందు మనోమయ విజ్ఞానమయకోశ వ్యాఖ్యానమును తెలిసికొన్న వేదములే అంగములుగాను, అనుభవ మయమునునగు ఈ భావ శరీరము వేదములే స్వరూపముగా గలదని యున్నది. “పంచకోశవివేకము” అన్న అంశమున పూర్ణముగా తెలిసికొందము గాక. వేదస్వరూపంబగు సూక్ష్మశరీరమును ప్రతిమానవునికి భగవంతుడు ప్రసాదించియుండగా నద్వినియోగ పరచుకొని ధన్యులమగుట మన కర్తవ్యము.

సూక్ష్మశరీర సృష్టి విధానము: -

(1) శబ్దతన్మాత్రయందలి సత్వగుణ అర్థాంశముచే శ్రోత్రేంద్రియము పుట్టెను. (2) స్పర్శతన్మాత్రయందలి సత్వగుణ అర్థాంశముచే త్వగింద్రియము కలిగెను. (3) రూపతన్మాత్రయందలి సత్వగుణ అర్థాంశముచే జిహ్వేంద్రియము

పుట్టెను. (4) గంధతన్మాత్రయందుగల సత్వగుణార్థాంశముచే ప్రాణేంద్రియము కలిగెను. పంచతన్మాత్రలయందు గల సత్వగుణ అర్థాంశములన్నియు చేరి అంతఃకరణమాయెను. అంతఃకరణము అనగా లోపలి సాధనము. ఇతివృత్తి భేదములచే నాలుగుగా వ్యవహరింపబడును. వీటినే మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము. అహంకారము, వీటి వృత్తులముందే తెలిపియున్నాము.

రజోగుణ సృష్టిక్రమము :-

(1) శబ్దతన్మాత్రయందలి రజోగుణ అర్థాంశముచే వాగింద్రియము పుట్టెను.

(2) స్పర్శతన్మాత్రయందుగల రజోగుణ అర్థాంశమువలన పాణింద్రియము కలిగెను.

(3) రూపతన్మాత్రయందలి రజోగుణ అర్థాంశముచే పాదేంద్రియము పుట్టెను.

(4) రసతన్మాత్రయందుగల రజోగుణ అర్థాంశముచే గుహ్యేంద్రియము ఉద్భవించెను.

(5) గంధ తన్మాత్రయందుగల రజోగుణ అర్థాంశము వలన పాయు రింద్రియము కలిగెను.

పంచతన్మాత్రలోని రజోగుణ అర్థాంశము లన్నియుచేరి ప్రాణమయ్యెను. ఈ ప్రాణమొకటైనను వాటి వృత్తులయొక్కయు స్థానముల యొక్క భేదములచే అయిదుగా వ్యవహరింపబడును. ఈ పంచప్రాణ వాయువుల వృత్తుల స్థానముల ముందుగానే తెలిపియున్నాము గమనింతురు గాక.

జ్ఞానేంద్రియములు 5, ప్రాణవాయువులు 5, కర్మేంద్రియాలు 5, అంతఃకరణములు 4, వెరశి 19 తత్త్వములు అని కొన్ని శాస్త్రములందున్నవి.

స్థూలశరీరతత్త్వములు 25 ఇవి గోళకములు. దీనికి అవస్థ జాగ్రత.

ఇది మేలుకొని యున్నప్పుడు మాత్రమే పనిజేయును. ఈ స్థూలశరీరాభి మానముతో జాగ్రదవస్థ అనుభవించు జీవునకు విశ్వుడు అని శ్రుతిమాత నామకరణముచేసియున్నది. కానీ మన తల్లిదండ్రులు ఈ స్థూలశరీరమునకు వ్యవహారముకొరకు మహామహులైన దేవతల నామకరణములు చేయు చున్నారు. మనకు దేవతల పేర్లు పెట్టుటయందుకూడా గొప్ప ఆధ్యాత్మిక తత్త్వరహస్య మిమిడియుండుట గమనించాలి. ఈ పాంచభౌతిక దేహము మనము కాదు మనదీకాదు. ఈ దేహంతర్గతంగా దేదీప్యమానముగా ప్రకాశించు చైతన్యవంతమైన జీవులము మనము. అందులకే గీతయందు భగవంతుడు “మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూతస్సనాతనః” అన్నాడు “అర్జునా నా అంశయే జీవుడని అర్థము.” దేవుడు సచ్చిదానంద స్వరూపంబైన ఆత్మ. అట్టి దివ్యాత్మ స్వరూపము యొక్క అంశయే కనుక నిత్య విశేషంబులగు సచ్చిదానంద పూజ్య అమృత లక్షణములు జీవునికి తెలియకుండగనే పూజ్యమైన ఆలక్షణములపొంది ఆనందించవలయుననెడి సహజవాంఛ యుండుట అందఱి అనుభవమైయున్నది.

భగవంతునితో తాదాత్మ్యమును పొంది సహజమగు బ్రహ్మానందమును పొందుటకు సహజ వారసత్వమున్నదని ఏనాటికైన సద్గురువులద్వారా ప్రభావితుడై అవిద్యనుండి విడివడి స్వస్వరూప ఆత్మసాక్షాత్కార జ్ఞానముచే నరుడు నారాయణుడై తరించగలడని మనపెద్దలు దేవతల నామధేయములను మనకుపెట్టినారు.

జ్ఞాన కర్మేంద్రియ అంతఃకరణ ప్రాణవాయువులన్నిచేరి 19 తత్త్వములు సూక్ష్మశరీరమని శాస్త్రములందున్నదని గ్రహించితిమి. ఈ సూక్ష్మశరీరమునకు అవస్థ స్వప్నము. అప్పుడీ జీవునికి తైజసుడనిపేరు. తేజస్సంబంధము తైజస మని అర్థము. స్వప్నమున జ్ఞాపకశక్తియు, అహంకారములేనందున ఈ

రెంటిని విడిచి 17 తత్త్వలే సూక్ష్మశరీరమని కొన్ని గ్రంథములందున్నది. జ్ఞానేంద్రియాలు 5, ప్రాణపంచకములు 5, మనస్సునుకలిపి పదునారు తత్త్వాలు సూక్ష్మశరీరమని “షోడశాత్మకోలింగ”మని గ్రంథములందున్నది. కర్మేంద్రియాలు లేనిదే ప్రాణవాయువులు ఏ పనిచేయలేవు కనుక ప్రాణ వాయువు కర్మేంద్రియాలతో లీనముజేసి, జ్ఞాన కర్మేంద్రియాలు 10 మనస్సు 1 వెరశి 11 తత్త్వాలనియు జ్ఞాన కర్మేంద్రియ మనోబుద్ధులు కలిసి 12 తత్త్వములనియు కారణములైన జ్ఞానేంద్రియములలో కార్యములైన కర్మేంద్రియముల చేర్చి జ్ఞానేంద్రియాలు మనస్సు చేర్చి అఋతత్త్వాలేననియు బుద్ధినిచేర్చి ఏడు తత్త్వములనియు, మనస్సులేనిదే జ్ఞానకర్మేంద్రియ ప్రాణ పంచకములు వ్యవహారము జరుగదు కనుక మనస్సు ఒక్కటే సూక్ష్మశరీర మనియు, మనోబుద్ధులు రెండే అనియు యున్నందున “తత్సమన్వయాత్” అన్న సూత్రముచే పాఠకులు శాస్త్రసమన్వయము గావించుకొనవలయును. స్థూలదేహాన్ని అంటియుండు జ్ఞానకర్మేంద్రియాలు గోళకములనియు సూక్ష్మ శరీరానికి సంబంధించిన తత్త్వములు శక్త్యాత్మక ఇంద్రియములని శాస్త్రము లందు సమన్వయమొనరించుకోవలయును.

సూక్ష్మ శరీర పరిచీకరణ చక్రము

80

విజ్ఞాన వికాస కమిటీ

శబ్దము	స్వర్ణము	రూపము	రసము	గంధము
శ్రోత్రేంద్రియము దిక్కులు	త్వగేంద్రియము వాయువు	చక్షురేంద్రియము సూర్యుడు	జిహ్వేంద్రియము వరుణుడు	స్పృశేంద్రియము అశ్వినులు
	మనస్సు చంద్రుడు	బుద్ధి బృహస్పతి	చిత్తము క్షేత్రజ్ఞుడు	అహంకారము రుద్రుడు
వాగేంద్రియము అగ్ని	పాణీంద్రియము ఇంద్రుడు	పాదేంద్రియము విష్ణువు	గుహ్యేంద్రియము ప్రజాపతి	పామురేంద్రియము మృత్యువు
వ్యానము విశ్వయోని	ఉదానము అజుడు	సమానము జయుడు	ప్రాణము విశిష్ణుడు	అపానము విశ్వకర్త

పంచతన్మాత్రలు

సప్తగుణ షష్ఠి
అభిదేవతలు

సప్తగుణ సమష్టి
అభిదేవతలు

రజోగుణ షష్ఠి
అభిదేవతలు

రజోగుణ సమష్టి
అభిదేవతలు

కారణములందే కార్యములున్నవి

1. శ్రోత్రేంద్రియము కారణము. ఇది శబ్దములవినును, కర్మేంద్రియ మైన వాక్ మాటలాడును. వినని విషయముల వాగింద్రియము పలుకలేదు. ఇదికార్యము కనుక శ్రోత్రేంద్రియమునందు వాగింద్రియము ఇమిడి యున్నది.

2. త్వగింద్రియము కారణము. దీని కీలకస్థానము వాయుస్థానమగు కంఠము. బరువునెత్తవలయునన్నచో వాయువును కుంభింతుము. ఆ సమయమున చేతికి బలమువచ్చును. అప్పుడు చేతులతో బరువును అవలీలగా ఎత్తగలము. ఈ త్వగింద్రియమునందు పాణింద్రియము ఇమిడి యున్నది.

3. చక్షురింద్రియము కారణము. ఇదిరూపమును చూచును. దీని కార్యమగు పాదమునడచుట, కన్నుచిన్నది, కాలుపెద్దది, చిన్నదైన నేత్రము చూడనిదే పెద్దదైన పాదము నడువలేదు గనుక నేత్రేంద్రియమునందు పాదేంద్రియ మిమిడియున్నది.

4. జిహ్వేంద్రియము కారణము. ఇది రుచులగ్రహించి శరీరమునకు బలముచేకూర్చును. దీని కార్యము గుహ్యేంద్రియము ఇదిసురతానందముచే రసవిసర్జనమగుచున్నందున దేహబలము తగ్గును. కనుక జిహ్వేంద్రియమున గుహ్యేంద్రియమిమిడియున్నది.

ఒక గాథ :- ద్వాపరయుగాంతమున కలియుగమురానున్నదనియు కలియుగములో మోక్షమును కేవలము భగవన్నామ స్మరణతో మాత్రమే పొందవచ్చుననియు “కలౌ నామ సంకీర్తనః” అన్నారుగదా! యని మునులంతా

గంతులేస్తూ నాట్యమాడుచుండిరట. ఆ సమయాన దేవఋషి అయిన నారదుడు జిహ్వకు, గుహ్యమునకు తాంబూరకువేయు తంతిని కట్టుకొని నాదము మీటుకుంటూ ఆ మునుల దగ్గరకువచ్చెను. ఆ మునులందఱు నారదుని విపరీతచేష్టనుచూచి ఇది ఏమి విపరీత చేష్ట నారదా! కలియుగము రానున్నది. నామసంకీర్తనముచేత మాత్రమే మోక్షము పొందవచ్చునని మేము ఆనందాదిరేఖమున నాట్యమాడుచుండ మీరు వింతచేష్టలతో యున్నారేమి? యని వారడుగగా, ఓ మునులారా! కలి ప్రవేశిస్తున్నదని నాకును తెలుసు, కానీ కలియుగమున మానవులకు జిహ్వచాపల్యము, గుహ్య చాపల్యము అధికము వీటిని నిగ్రహించుట బహుదుస్తరము. వీటిని నిగ్రహించగల పుణ్యాత్ములకు నామ సంకీర్తనమే చాలు. ధన్యులయ్యెదరని చెప్పెనట. చూచితిరా! కలియుగ ప్రభావము ఆహారనిద్రాభయ మైథునము లకే మానవుడు జీవించిన, పశువులకు మానవులకు బేధమేమి? మోక్ష సామ్రాజ్యాన్ని పొందుటకు సాధనమైన నరజన్మ ముఖ్యప్రయోజనమును గుర్తించనిచో ఆ తప్పిదమునకు అనుభవించవలసిన కర్మ జనన మరణ సంసారరూప చక్రమున పరిభ్రమిస్తూ దుఃఖాలపాలు గావలసియుండును. అందులకే శ్రుతిమాత “ఉత్తిష్ఠత! జాగ్రత!” అని తట్టితట్టి లేపుచున్నది.

5. ఇక పాఠ్యాంశమున ప్రూణేంద్రియము కారణము. ఇది గంధమును గ్రహించును. ప్రాణవాయువును రేచించును దీనికార్యమగు పాయురింద్రియము, దీనికార్యము అపానవాయువును దుర్గంధమును వెడలించుట, అందువలన ప్రూణేంద్రియమునందే పాయురింద్రియమున్నదని తెలియవలయును. ఇట్లు జ్ఞానేంద్రియములందే కర్మేంద్రియము లిమిడియున్నవి. కనుక జ్ఞానేంద్రియ స్థానములు శిరస్సును బ్రహ్మాండమునందే - ఈ జ్ఞానేంద్రియములందే కర్మేంద్రియములు అణగియున్నవి. - బ్రహ్మాండమనగా శిరస్సు. పిండాండమనగా కంఠమునుండి నాభివరకు, అండాండమనగా నాభి దిగువ

భాగమని ముందే వివరించితిమి.

వీటి వివరణమునే “విస్తరలక్షణ”యను అంశమును నద్గురువులు బోధింతురు.

విస్తరలక్షణ వివరణము

జ్ఞానేంద్రియములు శ్రోత్రము త్వక్ చక్షు జిహ్వ ప్రాణము
పత్రములు

ఈనెలు శబ్దం స్పర్శ రూప రస గంధ

కర్మేంద్రియములు

పత్రములు వాక్ పాణి పాద గహ్వము పాయువు

1. శ్రోత్ర, వాగింద్రియములు ఈరెండు ఆకులను సంధించునది శబ్దము. ఇది ఆకులను కుట్టునట్టి ఈనె.
2. త్వగింద్రియ, పాణింద్రియములు పత్రములు ఈ రెంటికి కుట్టు స్పర్శ.
3. చక్షురింద్రియ పాదేంద్రియాలు ఆకులు ఈ రెంటిని సంధించి కుట్టురూపము.
4. జిహ్వేంద్రియ, గుహ్వేంద్రియములు ఆకులు ఈ రెంటిని సంధించి కుట్టుఈనె రసం.
5. ప్రాణేంద్రియ పాయురింద్రియములు పత్రములు ఈరెంటికి సంధానము ఈనె గంధము.

ఇట్లుజ్ఞాన కర్మేంద్రియ గోళకములనెడి ఆకులను, శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములనెడి విషయములతో ఈనెలతో కుట్టుకుట్టి అనేక జన్మముల పుణ్యఫలసముపార్జనచేత భగవద్దత్తమైన మానవ శరీరమనే విస్తరను

ప్రసాదించబడినది. ఇది దేవతలకుకూడా లభించదు. లోకమున విస్తరను తయారుచేసిన పిమ్మట ఆకు మధ్యన తైపయని ఒక ఆకును కుట్టుట మనమెఱిగినదే. ఆ తేపయాకు లేనిదే ఆ విస్తరలో భోజనము చేయుటకు యోగ్యముకాదు. అటులనే జ్ఞానకర్మేంద్రియ విషయములచే తయారైన విస్తరకు మనస్సనెడి తేపను జతపఱచినదే శరీరమనెడి విస్తరలో గురువులు బహుశాస్రానుభవ జ్ఞానముచే పక్వమైన బ్రహ్మవిద్య అను భోజనము వడ్డించినను శ్రద్ధాభక్తులతో కూడియున్న మనస్సులేనిచో ఈ దేహమనెడి విస్తర యోగ్యముకాదు. శరీరమును బ్రహ్మవిద్యా విచార భోజనమున కుపయోగపడకున్న జంతువులకంటే నీచమగును. గురువులు పూర్వరూపమున తామనుభవించిన అనుభవ జ్ఞానమును ఉత్తర రూపమున శిష్యులకు పరా, పశ్యంతి, మధ్యమ, వైఖరి, వాక్కులతో బ్రహ్మవిద్యను వడ్డింతురు. పరా వాక్కునగా అనుభవించిన జ్ఞానాన్ని జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొనుట. పశ్యంతి వాక్కు = జ్ఞప్తికి వచ్చిన జ్ఞానసంపద తన హృద్విధిలో గోచరించును. పశ్యంతి = చూచుట లేక కనుట, మధ్యమ వాక్కునగా? ఎట్లబోధిస్తే శిష్యులకు బోధపడునో యని మనసునందు యోచించుట. వైఖరి వాక్కునగా? నిశ్చయింపబడిన అంశముల వాగింద్రియముతో బోధించుట. ఇవి చతుర్విధ వాక్కులు.

ఈ చతుర్విధ వాక్కులచే బ్రహ్మజ్ఞానామృతమును గురుడు వడ్డించగా కైవల్యప్రాప్తియనెడు - తృప్తినిపొంది, భోజనానంతరము విస్తరను పారవేసి నట్లు - శిష్యుడుకూడా దేహాత్మాభిమానమును హృదయాంతరాళమున విసర్జించి, వ్యావహారిక జగమున తామరాకుపై నీటిబిందువు అంటనట్లు చరించవలయును.

ఒకప్పుడు శ్రీ వివేకానందులు ఉపన్యసిస్తూ సభలో ఓ మహాజనులారా! నేను మీముందు ఉన్నది ఒక్క శరీరముగానే, కానీ, అయిదు రూపములతో యున్నాను. ఎట్లనగా, జ్ఞప్తికి తెచ్చునట్టి చిత్తమను పరావాక్కు ఒకటి, జ్ఞప్తికి

వచ్చిన అంశములు హృద్ధీధిలో పశ్యంతి వాక్కును, తనకు గోచరించుచున్నవి గదా? యనెడి అహంకారము రెండు, ఆ గోచరించు అంశములు మధ్యమ వాక్కును మనస్సున యోచించుట మూడు. ఆ మననమైన అంశముల నిశ్చయించి బోధించునట్టి బుద్ధియను వైఖరీవాక్కు నాలుగు. బోధించిన వాక్కులు సరిగా యున్నవా లేదా యని నేను వినుట అయిదు. ఇట్లు అయిదు రూపములతో యున్నానని అన్నాడు.

మహోన్నతమైన మానవశరీరమనెడి విస్తరను శ్రవణ మనన నిధిధ్యాస నముల కుపయోగించి ధన్యత గాంచవలయునని విస్తర లక్షణ సారాంశము.

పంచావస్థల విచారణ

1. జాగ్రదవస్థ, 2. స్వప్నావస్థ, 3. సుషుప్తవస్థ, 4. మూర్ఛావస్థ, 5. మరణావస్థ.

(1) జాగ్రదవస్థ :- వివరణము = ఈ అవస్థయందు

“జ్ఞాన కర్మేంద్రియాంతః కరణ చతుష్టయాఖ్య

చతుర్దశకరణ యుక్తం జాగ్రత్” -శారీరకోపనిషత్.

తా|| జ్ఞానేంద్రియములు 5, కర్మేంద్రియముల 5, అంతఃకరణములు 4, ఈ 14 సాధనములతో కూడినది జాగ్రదవస్థ.

“మన ఆది చతుర్దశ కరణైః పుష్కలైః ఆదిత్యాదనుగృహీతైః

శబ్దా దీని విషయాన్ స్థూలాన్ యదోఘలభతే తదాత్మనోజాగరణం”

తా|| జీవునకు ఎప్పుడైతే, మనస్సు, బుద్ధి, అహంకార, చిత్తములు, జ్ఞాన, కర్మేంద్రియములు అంతఃకరణములు ఈ 14 సాధనములచేత సంపూర్ణమైనట్టియు, సూర్యుడు మొదలైన అధిదేవతల సహాయముచేత శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములైన విషయములను పొందుచున్నాడో అప్పుడు జాగ్రదవస్థ.

ఈ అవస్థయందు, మనస్సు ఆకాశస్థానమగు శ్రోత్రమందును, బుద్ధి ఆపోస్థానమగు నోటియందును, చిత్తము, పృథ్విస్థానమగు వ్రూణమునందును అహంకారము అగ్నిస్థానమగు నేత్రమునందును, జ్ఞాత వాయుస్థానమగు కంఠమునందును ఉండుటచే, వీటికార్యములగు సంకల్ప నిశ్చయ, అభిమానించుట, జ్ఞప్తికితెచ్చుకొనుటయు, జ్ఞానేంద్రియములచే శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములనెడి విషయములనెఱుంగుచు, కర్మేంద్రియ వ్యాపారములగు వచన, హానాదాన, గమనాగమన, మూత్రవిసర్జన,

సురతానందము, మలవిసర్జన కార్యములుచేయుటకు అనుకూలముగా నుండును. మనోబుద్ధి, చిత్తాహంకారములు, ఈ స్థానములందున్నచో జాగ్రదవస్థ.

(2) సుషుప్తవస్థ :-

వివరణ :- “చిత్రేక కరణాత్ సుషుప్తిః” శారీరకోపనిషత్.

తా॥ చిత్తమొకటే సాధనముగల అవస్థ - సుషుప్తి. పృథ్వీస్థానమున శ్వాస సంచారమున్నది. చిత్త వ్యాపారమే శ్వాస. “యోగశ్చిత్తవృత్తి నిరోధః” పతంజలి యోగసూత్రము. చిత్తవృత్తిని నిరోధించుట యోగమని అర్థము. చిత్తముయొక్క స్థూలరూపమే శ్వాస. శ్వాసయొక్క సూక్ష్మరూపము చిత్తము. ఇట్టి చిత్తవ్యాపారమగు శ్వాసను బహుసూక్ష్మముగా నిలుపవలయును. శ్వాసయనగా కేవలము ఊపిరిగాదు. వాడికి ఊరిమీదగాలి పడినది, అతని కెప్పుడు ఇంటిమీదనే గాలియున్నది. వాడికి ఎప్పుడు వ్యాపారంమీదనే గాలి అని లోకవ్యవహారికమందు అందరి అనుభవము.

“విశేష విజ్ఞానాన్ని భావద్యదాశబ్దాదీన్ విషయాక్
నోఘలభతే తదాత్మ నస్సుషుప్తం”

తెలివి బొత్తిగా లేకుండుటవలన శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములను ఎప్పుడు పొందకున్నాడో అప్పుడు నిద్రయని అర్థము. జాగ్రదవస్థలో జీవుడు అధిదేవతల సహాయమున 14 సాధనములను, తమ తమ వృత్తులందు విహరించి, అలసి చివరికి ఏ విషయమును గ్రహింపలేక విశ్రాంతిని పొందును. ఈ విశ్రాంతికే నిద్రయనిపేరు. ఇది ఈశ్వర వరప్రసాదము. ఈ విశ్రాంతి యందు ఇంద్రియములు శక్తిని పుంజుకొనును. శక్తివంతము లగును. ఈ నిద్రాదేవి వడిలో జీవుడు శయనింపకున్న 4 రోజులు నిద్ర రాకున్నచో రోగములువచ్చును. ఈ నిద్రసుఖానుభవమున భౌతిక

భోగ్యవస్తువులు తుచ్ఛములు. తనస్థితియందు తానొక్కడే దేనితో సాంగత్యము లేకయుండు అద్వైతస్థితి గనుక ఆనందించును.

మేల్కొన్నచో అన్నిటితో సాంగత్యము గల్గుటచే ద్వైతమందు ప్రవేశించుటచే, శాంతి, విశ్రాంతిలేక బాధపడుట అందరి అనుభవము.

ఇంద్రియములు విశ్రాంతిపొందు వివరణమును తెలిసికొందము.

శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములైన పంచతన్మాత్రలచే ఆకాశ, వాయు, అగ్ని, జల, భూములేర్పడినవిగదా! ఆకాశమున కంటే వాయువు స్థూలము, వాయువుకంటే అగ్నిస్థూలము, అగ్నికంటే జలము, జలముకన్నా పృథ్వీస్థూలము, ఇట్లే, శబ్దముకంటే స్పర్శము, స్పర్శముకంటే రూపమును, రూపముకన్నా రసము, రసముకంటే గంధము స్థూలముగా నున్నవి. సత్త్వగుణముకంటే రజోగుణము, రజోగుణముకంటే తమోగుణమును స్థూలములైయున్నవి కనుక ముందుగా రజోగుణ వ్యష్టిచే కల్గిన కర్మేంద్రియ ములగు వాక్, పాణి, పాద, గుహ్య, పాయురింద్రియములని ముందే తెలిసికొన్నాము. కేవల స్థూలమైన పాయురింద్రియమును, తర్వాత వరుసగా గుహ్యేంద్రియము, పాదేంద్రియము, పాణీంద్రియము, వాగింద్రియములు నిద్రించును. పిమ్మట సత్త్వగుణవ్యష్టిచే ఉద్భవించిన జ్ఞానేంద్రియములైన శ్రోత్ర, త్పక్, చక్షు, జిహ్వ ప్రాణములు వరుసగా నిద్రించును. మొదట ప్రాణేంద్రియము తర్వాత జిహ్వేంద్రియమును, చక్షురింద్రియమును, త్వగింద్రియమును, శ్రోత్రేంద్రియమును నిద్రించును.

ఇక అంతఃకరణ విశ్రాంతి వివరణము ఎట్లనగా!

చిత్తము, జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొనుచుండగా ఆ విషయములగూర్చి మనస్సు సంకల్పించుచుండును. చిత్తము సచ్చిదానంద పరిపూర్ణ బ్రహ్మవలోకమును

జ్ఞప్తికి దృఢముగా తెచ్చుకొన్నచో మనసు తన సంకల్పవృత్తిని కోల్పోవును. కనుక మనస్సు చిత్తమునకు స్థానమైన పృథ్వీస్థానమున చిత్తమునందు లీనమగును.

అహంకారము అభిమానించుచు విషయాదులందు విహరించు చుండగా బుద్ధి, అహంకారమును వెంబడించుచు ఆ విషయమునే నిశ్చయించు చుండును. ఇట్టి అహంకారము బాహ్యజగత్తును విడిచి హంస సూత్రమునందు నిలెనేని బుద్ధి జడమై యూరకుండును, బుద్ధి అగ్ని స్థానముననున్న అహంకారునిలో లీనమగును.

ఒక చిన్న కథ!

శరీరమనెడి గృహమునకు, జ్ఞాత యజమాని. ఇతని భార్య అవిద్య, ఈ వృద్ధదంపతులకు చిత్తము, అహంకారమనెడు ఇద్దరు కుమారులు, వివాహితులే. చిత్తముగారి భార్య మనస్సు, అహంకారముగారి భార్య బుద్ధి, మనస్సనెడి ఆమెకు, వాక్, పాణి, పాద, గుహ్య పాయురింద్రియములనెడి కర్మేంద్రియాలు కుమారులు. బుద్ధియనెడు ఆమెకు శ్రోత, త్వక్, చక్షు, జిహ్వ, ఘ్రాణములనెడి జ్ఞానేంద్రియాలు ఆడబిడ్డలు గలిగియుండిరి. ఈ కుటుంబమునకు జాగ్రదవస్థ పగలు, స్వప్నావస్థ వెన్నెల, సుషుప్తి అవస్థ రాత్రి ముందుగా సోమరివాడగు మనస్సుకొడుకు, పాయురింద్రియము నిద్రించును. తర్వాత వరుసగా గుహ్య, పాద, పాణి, వాక్ అను మగబిడ్డలు నిద్రింతురు. పిమ్మట బుద్ధి అనునామె సంతానంబగు జ్ఞానేంద్రియాలలో మొదట ఘ్రాణ, జిహ్వ, నేత్ర, త్వక్, శ్రోత్రములను ఆడబిడ్డలందరు నిద్రింతురు. మనస్సునామె తనభర్తయగు పృథ్వీస్థాన స్థిత చిత్తమువద్ద శయనించును. పిమ్మట బుద్ధియనునామె అగ్నిస్థానమందుండు అహంకార మనే తన భర్త దగ్గఱ శయనించెను. సుషుప్తి అవస్థలో అందరు నిద్రించినను

అవిద్యయనెడి భార్యతోకూడియుండు వృద్ధుడైన జ్ఞాతయనె యజమానుడు తన నిజస్థానమైన వాయుస్థానమగు కంఠమునందు మేల్కొనియే యుండును. ఈతడు నిద్రించినచో ఆ కుటుంబ సభ్యులందఱు యమనదనమున కేగుదురు. రైలుబండిలో ప్రయాణీకులు పగలు ఇష్టాగోష్ఠిగా వ్యవహరించుచూ రాత్రి బండిలోనే నిద్రించుదురు. బండిలోనివారందఱు నిద్రించినను డ్రైవరు మాత్రమెట్లు జాగ్రత్తగా మేల్కొని నడుపుచుండునో డ్రైవర్ నిద్రించినచో బండి, బండిలోనున్న ప్యాసింజర్లు అందఱు గోవింద “ఓం” నమశ్శివాయ అంతె సంగతులు. అటులనే వృద్ధుడైన జీవుడు మేల్కొనియే యుండును. ఈ సుషుప్త్యవస్థలో సూక్ష్మశరీర పరిస్థితి ఎట్లున్నదని తెలుసుకొందముగాక.

(3) స్వప్నావస్థ :- శారీరకోపనిషత్తునందు స్వప్నావస్థను గుఱించి యున్న విధమేమనగా? “అంతఃకరణ చతుష్టయ సంయుక్తస్వప్నః” అని యున్నది.

తా|| అంతఃకరణములైన మనో, బుద్ధి, చిత్తాహంకారముల నాల్గింటితో మాత్రమే జీవుడు స్వప్నమున కూడియుండుటచే బాహ్య, జ్ఞాన, కర్మేంద్రియ వ్యాపారశూన్యమై, బాహ్యప్రపంచము లేకయుండును. అంతఃకరణములు తమంతటతామే వృత్తులను జరుపుకొనుచుండుటచే అంతయు అస్తవ్యస్తముగ నుండును.

“తద్వాసనాసహితైః చతుర్థశకరణైః శబ్దాదృభావాపి

వాసనామయాన్ శబ్దాదీన్ స్తాత్కాలికాన్ ప్రతిభా

సమాధాని యదోపలభతే తదా స్వప్నం” - సర్వసారోపనిషత్.

తా|| జీవునియొక్క సంస్కారములతో కూడుకొన్న పదునాలుగు సాధనములతో శబ్దాది విషయములు లేకున్నను సంస్కారములైన శబ్దాదులను తాత్కాలికముగా అపుడుమాత్రమే తోచుచున్నట్టి వాటిని జీవుడు ఎపుడు పొందుచున్నాడో అపుడది స్వప్నము అని అర్థము.

స్వాప్నావస్థయందు చిత్తాహంకార వృత్తులుండవు.

ఎట్లనగా! జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొనునది చిత్తముగదా! స్వప్నమున చిత్తవృత్తి యున్నచో, తాను శయనించిన స్థలాన్నేమఱచి ఎక్కడనో సంచరించినట్లును బంధుమిత్రాదులతో మాటలాడినట్లుండునా? ఇట్టి లేని విపరీత కార్యములు జరుగుచుండుటచేత స్వాప్నిక జగత్తున చిత్తవృత్తిలేదు. అహంకారవృత్తి కూడాలేదు. ఎట్లనగా? ఒక గొప్ప శ్రీమంతుడు దరిద్రుడై భిక్షమెత్తినట్లు, ఒక బిక్షకుడు రాజైనట్లును, ప్రాణముపోయి తన శవాన్ని ఎత్తుకొని పోవుచుండుట తాను చూచినట్లును, ఆకాశమున విహరించునట్లు కల వచ్చును. ఇట్టి స్వప్నములు వచ్చుటచేత, అభిమానించునట్టి అహంకార వృత్తిలేదని తెలియుచున్నది. మనోబుద్ధుల వ్యాపారములు విపరీతముగా లేని వస్తువులు ఉన్నట్లు భ్రమించునపుడు స్వప్నావస్థయని గుర్తెఱుంగ వలయును.

“స్వప్నే ప్రతీయమానాని రూపాని యథా తథా”

కలలో తోచే శరీరాలు ఎలాగో అలాగే

ఈ మంత్రము అచలగురుపీఠములందు పంచదశాక్షరీ మంత్రమని అందురు.

వివరణము :- జీవునికి ప్రాతిభాసిక సత్తాయందు అనగా ప్రతీతి కాలమందుతోచే స్వాప్నిక శరీరాలు ఎట్లు మిథ్యయో, యధార్థముకాదో అట్లే ఈశ్వరుని ప్రాతిభాసిక సత్తాయందు తోచునట్టి శరీరాలుకూడా యధార్థములు కావు, జీవస్వాప్నిక సృష్టి క్షణికము, పరిచ్ఛిన్న చైతన్యము జీవునిది గనుక కొద్దిసేపు మాత్రముండి జాగ్రత్తకలుగగానే స్వప్న ప్రపంచము బొత్తిగా లేకుండా పోవును. అటులనే ఈశ్వర స్వాప్నిక జగత్తు, ఈ దృశ్యమాన ప్రపంచముగూడా కాలగర్భమున అదృశ్యమైపోవును. ఈశ్వర చైతన్యము అపరిచ్ఛిన్నముగాన కొన్ని ఏండ్లు ఉండును. దృగ్గోచర చరాచర ప్రపంచము

వ్యావహారిక సత్తాయందురు. పారమార్థిక సత్తాయనందగు స్వస్వరూప బ్రహ్మజ్ఞాన దృష్టితో చూచినచో వ్యావహారిక జగము, స్వాప్నిక జగము రెండును మిథ్యయగును. జీవనిర్మిత జగత్తు లేతకల. ఈశ్వరనిర్మిత జగత్తు ముదురుకల, మొత్తముమీద రెండునుకలలే యనియు వ్యావహారికసత్తా, ప్రాతిభాసిక సత్తా, పారమార్థికసత్తాయని త్రివిధ సత్తుల గుఱించి వేదాంత గ్రంథములందున్నది.

ఇట్లు జాగ్రదవస్థ 35 ఘడియలు (14గంటలు) స్వప్నావస్థ 22బై 1బై2 ఘడియలు (9గంటలు) సుషుప్తి అవస్థ 2న్నర ఘడియలు 91గంట) వెరశి 24 గంటలు లేదా 60 ఘడియలు. నిద్ర 1 గంట ఒకేతూరిరాదు. అప్పుడు 2నిమిషాలు, అప్పుడు అయిదు, అప్పుడు 4 నిమిషాలు నిద్ర తీరేలోగా 1 గంటమాత్రమే గాఢమైన సుషుప్తియవస్థ కలుగుచున్నది. ఇట్లు జీవుడు జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తి అవస్థల అనుభవించి మనస్సు అహంకారుని యొద్ద బుద్ధియున్నదేమోయని హెచ్చరించగా, బుద్ధి, దిగ్గున అగ్ని స్థానమును తెఱచుకొని ఆపోస్థానమునచేరెను. నిద్రలేవగానే మొదట కన్నులు తెఱతుము గదా! ఆపోస్థానమున బుద్ధిపోయి చేరగానే మనస్సు, ఆకాశస్థానమును చేరును. అప్పుడు జ్ఞాన కర్మేంద్రియములు మేల్కొని తమ వ్యాపారములు చేయును. ఇప్పుడు జాగ్రదవస్థ.

(4) మూర్చావస్థ వివరణ :-

మాతృగర్భమునుండి ప్రసవించగానే కొందఱు శిశువులు ఏడ్చెదరు, కొందఱు చచ్చినట్లు పడియుందురు. మూర్ఛజెంది పడియున్న శిశువుయొక్క మావిని చల్లనీల్లతో తడుపుచూ తట్టగా బిడ్డకు ప్రాణమొచ్చి అఱచును, ఇది లోకానుభవములోనున్న విషయము.

ఈ మూర్చావస్థయందు జ్ఞాత తన నిజస్థానమైన వాయుస్థానమగు

కంఠమున యుండక మనస్సు స్థానమగు ఆకాశ స్థానమైన శ్రోత్రమున నుండును. మనస్సు ఈ జ్ఞాత స్థానమగు కంఠమున నుండును. బుద్ధి తన ఆపోస్థానముననుండక అగ్ని భూతస్థానమగు నేత్రముననుండును. చిత్తము తన నిజస్థానమగు పృథ్వీస్థానమున యుండక ఆపోస్థానమున యుండును. ఇక అహంకారము తన నిజస్థానమగు అగ్నిస్థానముననుండక పృథ్వీ స్థానమున వ్యత్యస్తముగా నుండుటచే అంతఃకరణ వ్యవహారమేమియు జరుగకున్నది. కనుక శిశువునకు ప్రాణమురాగానే అంతఃకరణములు, జ్ఞాతయు తమ తమ నిజస్థానముల ప్రవేశించుటచే బిడ్డ అఱచును.

(5) మరణావస్థ వివరణ :-

మరణావస్థయందుకూడ జ్ఞాత, మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారములు, నిజస్థానములలో నుండక మూర్ఛావస్థయందువలె అస్తవ్యస్తముగా నుండును. పంచావస్థల చక్రమునందు చూడుడు. జీవుడు తన జీవయాత్ర యందు జాగ్రత, స్వప్న, సుషుప్తి అవస్థల అనుభవించి తుదకు మనోబుద్ధి, చిత్తాహంకారముల గోళకములు సమసిపోయి వార్ధక్యము వచ్చి చివరికి మరణావస్థసంభవించగా, మూర్ఛావస్థలోవలె జ్ఞాత ఆకాశమునకు, మనస్సు వాయుస్థానమునకు బుద్ధి అగ్నిస్థానమునకును, చిత్తమాపోస్థానమునకు వచ్చిచేరుటచే నిర్వాపారత్వముజెందుట వలన ఇంద్రియాలుకూడా నిర్వీర్యత కలిగి యుండును. ఇట్లు అస్తవ్యస్తస్థితిలో యుండుటచే వినుట, కనుట, మాటలాడుట, కదలుటగాని యుండదు. అధోలోకమున నున్నాడు మన లోకమునలేడు అని చెప్పుకొనుట లోకమున అనుభవమున్నది. ఏ బాధను కూడా తెలుసుకొను సాధనములన్ని నిర్వీర్యములై తమపనులు చేయ కుండుటచే జీవునికి ఆస్థితిలో ఏ బాధయుండదు. కానీ లోకమున కొండఱు మానవులకు దైవభీతి పాపభీతి, ధర్మభీతి కలిగి మానవుడు మానవత్వము కలిగి తరింతురను ఉద్దేశ్యముతో మృత్యుముఖముననున్న సమయమున

80వేల తేళ్ళకుట్టితే ఎంతబాధయుండునో అంతబాధ యుండును. ఆ పరిస్థితిలో భగవంతుని తలచుట సాధ్యముగాదు. ఇప్పుడే యథాశక్తి ధ్యానింపుమని పెద్దలు తెలుపుచున్నారు.

“కఫము మీరిపోయి కండ్లమూతలుపడి

బుద్ధితప్పి చాల పుడమిమరచు

వేళయందు నిన్ను వెదకుటసాధ్యమా

విశ్వదాభిరామ వినురవేమా” వేమనవాణి.

“సమయమైనపుడు మిమ్ము తలచుటకు శక్తి కలుగునో కలుగదో సమయమని తలతునిపుడు నా హృదయకమలమున నారాయణా”

తా॥ మృత్యుసమయ మాసన్నమైనపుడు ఓ నారాయణా! నిన్ను ధ్యానించుట శక్తికలుగునో కలుగదో ఇదే మంచినమయమైనదని తలతును.

విశేషార్థము :- నిద్రించుటకు ముందే ఎవరైతే బ్రహ్మనిష్ఠను చేయు అభ్యాసముండునో వారికి సాధనా బలముచేత మరణించుటకుముందు దైవధ్యానము చేయుశక్తి యుండును. జాగ్రత్తదశలో బ్రహ్మానుసంధానము చేయుచున్నవారికె సుషుప్తికి ముందు భగవంతుడు జ్ఞప్తికి వచ్చును. నిద్రా మరణము ఒకటే. నిద్రలో సర్వస్వము లయమైపోవుట ప్రతిదినము అనుభవమే. నిద్రకు నిత్య ప్రళయమని శాస్త్రములందున్నది. కనుక మానవుడు, జాగున్నపుడే తెలుసుకోదగినతత్వాన్ని తెలుసుకొని పొందదగిన తత్వాన్నిపొంది ధన్యులుకావాలి.

అజ్ఞానికి జాగ్రత్, స్వప్న, సుషుప్తి, మూర్ఛ, మరణావస్థలున్నవి. కానీ జ్ఞానికి మూర్ఛ, మరణావస్థలేవు. తురీయము తురీయాతీతములున్నవి.

బ్రహ్మనిష్ఠలో తన్మయత్వము మొదలు బ్రహ్మమునందు లీనమగువఱకు తురీయము (దీనికే కర్మయోగమనియు) దేవునందు లీనమైనపిమ్మట అనుభవ జ్ఞానమగు బ్రహ్మానంద స్థితియే తురీయాతీతము (దీనికే జ్ఞానయోగమని) గీతారహస్యము.

ఈ పంచావస్థల విచారమున వేదరహస్యములు తెలియబడుటచే ఆధ్యాత్మిక విజ్ఞానశాస్త్రమగు బ్రహ్మవిద్యను సులభముగా అర్థముచేసుకొను ప్రజ్ఞయను లాభమును సంపాదించుకుంటిమి.

ఏం చేపట్టాలి చక్రము

ఆకాశ స్థానము	వాయు స్థానము	అగ్ని స్థానము	ఆపరి స్థానము	వృథివీ స్థానము	పంచభూత స్థానములు
జ్ఞాత	మనస్సు	బుద్ధి	చిత్తము	అహంకారము	మూర్ఖావస్థ
మనస్సు	జ్ఞాత	అహంకారము	బుద్ధి	చిత్తము	జాగ్రదావస్థ
	జ్ఞాత	అహంకారము బుద్ధి		చిత్తము మనస్సు	సుషుప్తి
బుద్ధి	జ్ఞాత	అహంకారము	మనస్సు	చిత్తము	స్వప్నము
జ్ఞాత	మనస్సు	బుద్ధి	చిత్తము	అహంకారము	మరణావస్థ

పంచకోశ వివేకము - దేవాలయ రహస్యము

శ్లో॥ గుహాహితం బ్రహ్మయత్తత్పంచకోశ వివేకతః ।

బోద్ధం శక్యం తతః కోశపంచకం ప్రవివిచ్యతే ॥

వేదాంత పంచదశి

తా॥ బ్రహ్మము గుహాయందున్నాడు. ఆ బ్రహ్మమును పంచకోశ వివేకజ్ఞానము వలన బోధించుటకు సాధ్యమగును. అందువలన పంచ కోశములకంటే, ప్రత్యగాత్మ విలక్షణమై యున్నదని విభజన చేయబడి యున్నది.

1. అన్నమయకోశము, 2. ప్రాణమయకోశము, 3. మనోమయ కోశము, 4. విజ్ఞానమయకోశము, 5. ఆనందమయకోశము.

దేవాలయము - దేవుడు - పూజ - కారణము - కార్యము

(1) అన్నమయకోశ వివరణము :-

శ్లో॥ దేహాదభ్యంతర ప్రాణః ప్రాణాదభ్యంతరం మనః ।

తతః కర్తా తతో భోక్తా గుహాసేయం పరం పరామ్ ॥

తా॥ ఈ పంచకోశములు ఒకదానిలోనొకటి యున్నవి. అన్నమయ కోశములో ప్రాణమయకోశము, ప్రాణమయ కోశములో మనోమయ కోశము, మనోమయములో విజ్ఞానమయకోశము, విజ్ఞానమయములో ఆనందమయకోశమున్నది. ఆత్మపూజయను బ్రహ్మనిష్ఠలో నున్నపుడు అన్నమయ కోశమాదిగా ఒక్కొక్క కోశమును దాటుచు పోదుము. ఇదే గుహ యనెడు దేవాలయములోనికి పోవుట. ఆనందమయ కోశమును దాటగనే పరమాత్మ

దర్శనమగును. దర్శనమనగా బ్రహ్మైక్యము అని అర్థము. గమనించాలి.

ఈశ్వర స్థూలశరీరమగు జగత్ కారణము.

జీవుని అన్నమయకోశము (స్థూలశరీరము) కార్యము.

దేహాదభ్యంతరప్రాణః - అన్నమయకోశమునకంటే లోపల ప్రాణమయ కోశమున్నది.

శ్లో॥ పితృభుక్తాన్నజా ద్వీర్యాజ్ఞాతోన్నేనైవ వర్ధతే ।

దేహస్వోన్నమయా నాత్మాప్రాకోర్ధ్వం తదాభవతః ॥

తా॥ తల్లిదండ్రులు భుజించిన అన్నముచే శుక్లశోణితములు కలిగి స్థూలశరీరమేర్పడుచున్నది. అన్న పానీయాదులచే వృద్ధియగును. మట్టి వికారమే అన్నము. మట్టిలోపుట్టి మట్టితోపెరిగి మట్టిపాలైపోవునట్టిది దేహము. మట్టియొక్క మౌళికస్వరూపమే అన్నము. ఇదియే అన్నమయకోశము. పుట్టక ముందు లేదు. గిట్టిన తర్వాత ఉండదు ఈ అన్నమయకోశము. ఊపిరి యున్నంత కాలముయుండి శ్వాస వెళ్ళిపోయిన శవమగుచున్నది. నీటిని త్రాగునపుడు శ్వాస బయటకురాదు. రేచకరూపమగు ఈ ప్రాణవాయువే నీటిని త్రాగును. శ్వాస ఆడుటచే శరీరము మార్పుజెందుచున్నది. అన్నమయ కోశమునకు ఈశ్వాస గడియారమువలె నున్నది. అన్నమయ కోశమున పృథ్వీ వికారము ఎక్కువ. శరీర పరిణామము, శరీరధారణము, శ్వాసయు పృథివీస్థానముననే యున్నందున అన్నమయ కోశముయొక్క స్థానము ప్రాణేంద్రియస్థానమగు వృథి వీస్థానమున నున్నదని గ్రహింప వలయును. “సోఽహం”భావసూత్రమగు శ్వాసపై నిగాయుంచినచో అన్నమయకోశ వికారము తగ్గగలదని ఆర్యులు తెలిపియున్నారు.

“అన్నజ సంభూతమన్న వర్ధితమగు తను వన్నమయకోశమనగనొప్పు”

అని యున్నది,

తా|| అన్నముతోపుట్టి అన్నముతో వృద్ధియగునట్టి తనువే అన్నమయ
కోశము.

ఈ అన్నమయకోశము ఆత్మకాదు. దేవుడగు ఆత్మసృష్టికి పూర్వము
ప్రళయానంతరము శాశ్వతమైయున్నందున ఈ కోశము ఆత్మకాదు. సత్యం
జ్ఞానమనంతం ఆనందం అని ఆత్మయొక్క నిత్యవిశేషణ లక్షణములు
లేనందున ఆత్మకాదు. తైత్తిరీయోపనిషత్సంక్రమములలో ఈ అన్నమయ
కోశమును పక్షిగా వర్ణించబడియున్నది. ఎట్లనగా ఈ పక్షియొక్క శిరస్సు
అన్నమయకోశమనియు. కుడిపక్షమే కుడిరెక్క యనియు, ఎడమపక్షమే
ఉత్తరరెక్క యనియు, నాభిమొదలు కంఠమువరకుగల మొండెము
దీనియాత్మ యనియు, నాభిదిగువ భాగమంతయు తోకయనియు
వర్ణింపబడియున్నది. ఇట్లే పంచకోశములును పక్షిగా వర్ణించబడియున్నది.

సారాంశము :- అన్నమయకోశము ఆత్మ (దేవుడు) కాదు.

(2) ప్రాణమయకోశము :-

“పూర్ణో దేహే బలం యచ్ఛన్నక్షాణం యః ప్రవర్తకః ।

వాయుః ప్రాణసమో సావాత్మాచైతన్య వర్జనాత్” ॥

తా|| ఏ వాయువైతే దేహమునందంతటా వ్యాపించి బలము కలిగి
ఇంద్రియముల ప్రేరేపించుచున్నదో ఆ వాయువే ప్రాణమయకోశమని
చెప్పబడును, ఇది చైతన్యముకాదు. కనుక ఆత్మ (దేవుడు)గాదు.

“ప్రాణ కర్మేంద్రియ పంచకంబులు గూడి విను ప్రాణమయకోశ మనగ
దనరు”

తా|| ప్రాణవాయువు కర్మేంద్రియములు కలిసి ప్రాణమయకోశము,

పంచతన్మాత్రలలోని రజోగుణవృష్టి కర్మేంద్రియములు. తన్మాత్రయందలి రజోగుణ సమష్టి ప్రాణవాయువులని సూక్ష్మశరీరసృష్టి క్రమమున ముందే వివరించబడియున్నది. వృష్టికి, సమష్టియే ఆధారము, కంఠమునందుండు ఉదానవాయుస్థానమే ప్రాణమయకోశస్థానమని గుర్తెఱుంగవలయును. ఈ ప్రాణమయకోశమనెడు పక్షికి ప్రాణవాయువే శిరస్సు, వ్యానము కుడిరెక్క, అపానము యెడమరెక్క, సమానమే ఆత్మయనెడు మధ్యభాగము. ఉదానమే పుచ్చము (తోక) దీనికికూడా ఆత్మయొక్క సత్యవిశేషణములగు సచ్చిదానంద సర్వవ్యాపక లక్షణములులేవు. ఇది చైతముగాదు. కనుక ఆత్మకాదు.

ఈశ్వరుని శ్వాస కారణము - జీవునిశ్వాస కార్యము.

సారాంశము :- ప్రాణమయకోశము, ఆత్మ (దేవుడు)కాదు.

(3) మనోమయకోశము :-

“అహంతా మమతా దేహేగేహదౌచ కరోతి యః ।

కామాద్యవస్థయా భ్రాంతోనాసావాత్మా మనోమయః ॥

తా॥ ఏ మనస్సైతే, దేహమందు దేహమే నేననియు గృహారామవిత్తాది క్షేత్రములు నావనియు భ్రాంతిచే చలించుచు ఈ భావనలు కలిగియున్నదేదో అదియే మనోమయకోశమని అర్థము.

వివరణము :- తానుకానట్టి దేహమే తాననియు తనవిగాని గృహాదులు తనవేయనియు, కామ, క్రోధాది వృత్తులు కలిగినట్టి మనస్సే మనోమయ కోశము. ఈ మనస్సునకు దేహమే నేననెడి భావన చిరకాలముగా నుండి శల్యగతమై జీర్ణమై యుండుటచే, సుఖదుఃఖములనుభవించుచు, జీవుడు మనసుతో తాదాత్మ్యమును పొంది దేహపోషణయందు దీని గౌరవమర్యాదల కొఱకై అమూల్యమైన ఆయుస్సును పవిత్ర మానవజన్మ ముఖ్యకారణమును తెలియక జనన మరణ దుఃఖసాగరమున తపించుచున్నాడు.

అహం మమల భావనలుగలదే మనోమయ కోశము.

“జ్ఞానేంద్రియోపేత మానస చిత్తంబులును, మనోమయకోశమనగ దనరు.”

తా॥ జ్ఞానేంద్రియములు, మనసు, చిత్తములు కలిసి మనోమయ కోశమని చెప్పబడియున్నది.

మనస్సు, చిత్తము, రెండు ఒకటేయని పంచావస్థల విచారమున ముందే వివరింపబడియున్నది. మనస్సు ఒక్కటే మనోమయకోశమనికూడా యున్నది. సమన్వయము చేసుకొనవలయును. ఈ కోశమునుగూడ పక్షిగా వర్ణింపబడియున్నది. ఎట్లనగా! మనోమయకోశ పక్షికి యజుర్వేదము శిరస్సు, ఋగ్వేదము దక్షిణ పక్షము (రెక్క), సామవేదము ఉత్తర పక్షము అదేశము ఆత్మయనబడు మధ్యభాగము. అధర్వాంగిర మహర్షిచే కనుగొనబడిన మంత్ర బ్రాహ్మణమున ప్రతిష్ఠావహమగు పుచ్చమని యున్నందున శబ్దస్వరూపవే వేదములు. వేదశబ్దములు విని మనోమయకోశము వృద్ధియైనచో విజ్ఞానము కలుగును. శబ్దములు వినునట్టి ఆకాశస్థానమునందు అనగా శ్రోత్రము నందు మనోమయకోశ స్థానమును గుర్తెఱుంగవలయును.

వేదములే అంగములుగా గలిగిన మనస్సు అందరిలోనున్నది. కనుక అందఱును వేదమూర్తులే. వేదాధికారము మానవులకందరికిని యున్నదని విశదమాయెను.

మనస్సు జడమనియు చైతన్యముగాదనియు సమాధిస్థితిలో లయమై పోవుటచే ఇది ఆత్మ (దేవుడు)కాదు.

ఈశ్వర మనస్సుగు బ్రహ్మ కారణము, జీవుని మనస్సు కార్యము. “మనవీవ మనుష్యానాం కారణం బంధమోక్షయోః” అని ఉన్నది.

బంధములో పడవేయుటకు మోక్షమును పొందుటకు మనస్సే కారణమై యున్నది.

“సంకల్పమే బంధము, నిస్సంకల్పమే మోక్షమన్న సంపగిమన్నా”
సంపగిమన్నశతకము.

“చిత్తేచలనసంసారే, నిశ్చలే మోక్షముచ్చతే”

చిత్తచాంచల్యమే సంసారము, నిశ్చలత్వమే మోక్షము.

“సర్వసంసారంబు మానసమున నొదవు

సర్వసంసారంబు మానసమున నుండు

సర్వసంసారంబు మానసమున నణగు

సర్వసంసారంబు మానసంబై యగును”

—సీతారామాంజనేయ సంవాదము.

తా॥ సర్వసంసారము మనస్సునందు పుట్టును. మనస్సునందుండును. మనస్సునందే లయమగును. గాన సంసారమంతా మనస్సే. సంసారో త్పత్తి స్థితి ప్రళయకారణంబు మనస్సే.

లోకమున సంసారమనగా భార్యా, బిడ్డలు, ఇల్లు, వాకిలి, గొడ్డు, గోద, భూములేయని అర్థమగును. శాస్త్రములందు సంసారమనగా మనస్సు. మానస సంసారమున మునుగువాడు నరుడు, తేలువాడు నారాయణుడు.

రాజసిక సంస్కారమనెడి మలదోషములచే మనస్సు చలించుటకు విక్షేపమని పేరు. ఈ విక్షేపముచే ఆవరణ మేర్పడును. ఆవరణమనగా మూత్ర, మల విక్షేప ఆవరణ దోషముచే తెర ఏర్పడును. ఈ తెరయే ఆత్మకు మనకు అడ్డము. విక్షేపరహితముచే ఆత్మదర్శనము కలుగును.

ఒక దృష్టాంతము :- ఒక ప్రక్కన వేపనూనె పాత్ర నుంచినాము, మరియొకవైపు మధుపాత్ర (తేనె)ను యుంచినాము, ఒక పుల్లను తీసికొని

వేపనూనెలో ముంచి చప్పరించినచో చేదుగానుండును. ఎందుకనగా వేపనూనె స్వభావముచేదు. ఆ పుల్లను తేనెపాత్రలో ముంచి చప్పరించితే తీపుగానుండును. దానియొక్క సహజ స్వభావము తీపి.

అటులనే మన మనస్సనెడి పుల్లను (ప్రకృతిలో) ప్రపంచమునందు బహిర్ముఖముగా ముంచినచో ప్రకృతి అసత్ జడదుఃఖ స్వరూపిణి, గాన మనకు అశాంతియే కలుగును, ఆ పుల్లను తేనెపాత్రలో ముంచి చప్పరించి నచో తీయగానుండును. మధువుయొక్క సహజగుణము తీపి. అటులనే అంతఃకరణమనెడి మనస్సును అంతర్ముఖవృత్తిలో ఆత్మయందు ముంచినచో సచ్చిదానందస్వరూపంబగు ఆత్మానందానుభూతి కలుగును. సచ్చిదానంద లక్షణములు ఆత్మయొక్క సహజరూపముగదా!

“యత్ర యత్ర మనస్ఫూర్తి, తత్ర తత్ర జగత్రయమ్ ।

యత్ర యత్ర మనోనాస్తి, తత్ర తత్ర నకించినః ॥

-మహావాక్యదర్పణము

తా॥ ఎక్కడ మనోవ్యాపారముండునో అక్కడ జగత్రయము లుండును. ఎక్కడ మనోవ్యాపారములేదో అక్కడ ఏమియుండదు.

“మనసు జడంబు దృశ్యము. అణుమాత్రము ఆసన్నియతా వితర్థము, జనన వినాశయుక్తము” అని యున్నది.

మనసు, దృశ్యము. జడమేగానీ చైతన్యంగాదు. జనన వినాశ శీలము గలది గనుక, ఇది చైతన్యముగాదు. దైవలక్షణములు లేవు గనుక ఈ మనోమయకోశముగూడా ఆత్మ దేవుడూకాదు అని సారాంశమైయున్నది.

(4) విజ్ఞానమయకోశము :-

“లీనాసుప్తావపుర్బోధే వ్యాప్నో యదా నఖాగ్రగా ।

చిచ్ఛాయోపేత ధీర్నాత్మా విజ్ఞానమయ శబ్దభావ్ ॥”

తా॥ చిదాభాసునితోకూడుకొన్న బుద్ధి, సుషుప్తియందు లీనమై జాగ్రత్త యందు గోటికొన పర్యంతము వర్తించుచు, శరీరమును ఏది వ్యాపించి యుండునో ఆ బుద్ధి విజ్ఞానమయకోశమనెడు శబ్దమును పొందును, ఈ బుద్ధియు ఆత్మకాదు.

వివరణము :- అంతఃకరణము 'నేను' అనెడు కర్తృరూపముగా పరిణమించి బుద్ధియగును. ఈ బుద్ధి నిద్రలో లీనమగుటచే సత్యస్తువగు ఆత్మకాదు.

“శబ్దాది విషయ పంచక సమన్వయ బుద్ధి విజ్ఞానమయమన వెలయు చుండు.”

శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములైన పంచవిషయములతో కూడుకున్న బుద్ధియే విజ్ఞానమయకోశము. జాగ్రదవస్థలోని బుద్ధియని గ్రహించ వలయును. ఈ విజ్ఞానమయకోశమనెడు పక్షికి శ్రద్ధయే శిరస్సు, ఋతము దక్షిణ పక్షము. సత్యము ఉత్తరపక్షము యోగము ఆత్మయనబడు మధ్య భాగము. మహాః యనెడు వ్యాహృతి ప్రతిష్ఠాయగు పృచ్ఛము.

(1) శ్రద్ధ - గురువునందును, శ్రుతులందును నమ్మకము కలిగి బ్రహ్మనిష్ఠపై శ్రద్ధయుండుట.

(2) ఋతము - శాస్త్రీయమైన కర్తవ్యమును బుద్ధియందు నిశ్చయించు కొనుట.

(3) సత్యము - ఆ నిశ్చయించుకొన్న విషయమును వాక్యాయములచే ఆచరించుట.

(4) యోగము - “యుజ్యత ఇతి యోగః యుజిర్యోగే”

రెంటినొకటిగా చేయుట. మనస్సును దేవునియందు లీనము చేయునట్టి బ్రహ్మనిష్ఠయందు దృఢముగా నిల్చుట.

“ప్రత్యగాత్మ స్వరూపుడైఁబరగు తనకు
రమణ పరమాత్ముడైన శ్రీరామునకును ।
సమరసైక్యానుసంధాన సరణియెద్ది
ఆదియెను యోగంబు సదుపాయ మాంజనేయ ॥

ప్రతి ॥ ప్రత్యగాత్మయైన తాను పరమాత్ముడగు శ్రీరామునకు ఐక్యాను సంధాన మొనరించు నిష్ఠయే యోగము.

(5) మహాః - బ్రహ్మకారముగా నిల్చుట.

బోధించునది బుద్ధి. బోధించుటకు విజ్ఞానధార యందురు. బుద్ధికి స్థానము ఆపోస్థానమని ముందే తెలుసుకున్నాము. ఈ ఆపోస్థానమున బ్రహ్మయజ్ఞముచేయు విధానము, స్వారాజ్యమను శీర్షికయందు మున్ముందు వివరింతును.

ఈశ్వర సమష్టి బుద్ధియగు విష్ణువు కారణము. జీవునియందు తత్కార్యము బుద్ధి. బుద్ధికి భోగేచ్ఛగలదు. భౌతిక భోగభాగ్యాదుల అనుభ వింపవలయునను కోర్కెలచే జీవుడు బంధింపబడుచున్నాడు.

“ఏటిమీద స్వాతికొంగ వేటలాడుచునురాగా చాటునున్న మీనుపిల్ల అట్లే మ్రింగెరా” అని పెద్దలు తత్వాలు గానము చేసియున్నారు.

“పరమహంస స్వరూపుండైన జీవాత్ముడు” అని భాగవతము. “సోఽ హం” స్వరూపుండైన ఆత్ముడగు జీవుడు, సంకల్ప వికల్పాత్మక ప్రవాహమనెడు ఏటిమీద, భోగేచ్ఛచే కొంగయై తన్ను మఱచి యుండుటవలన మృత్యువు మ్రింగుచున్నదని భావము.

“గళితధీరంబ్రహ్మైవ న బ్రహ్మవిత్” అని యున్నది. యే మహాత్మున కైతే బ్రహ్మనిష్ఠయందు ధీ - బుద్ధి జారిపోవుచున్నదో అనగా లీనమగుచున్నదో అట్టి మహనీయుడు బ్రహ్మవేత్తకాడు. మరెవ్వరు, బ్రహ్మమే.

ఈ విజ్ఞానమయ కోశమునకు దైవలక్షణములగు సచ్చిదానందములు లేమిచే ఇది ఆత్మ (దేవుడు) కాదని సారాంశము.

(5) ఆనందమయకోశము :-

“కాచిదంతర్ముఖా వృత్తిరానంద ప్రతిబింబభాక్ ।

పుణ్యభోగే భోగాశాంతౌ నిద్రారూపేణ లీయతే ॥”

తా॥ పుణ్యఫలముచే, ఫలానుభవకాలమునందు ఎపుడైనను బుద్ధి వృత్తి అంతర్ముఖము గలది యగుచు, ఆనందముయొక్క ప్రతిబింబమును పొందుచున్నది. ఫలభోగనాశనమునందు నిద్రారూపములతో లయించు చున్నది.

“కాదాచిత్కత్వతోనాత్మాస్యా దానందమయోష్యయమ్ ।

బింబభూతాయ ఆనంద ఆత్మసౌసర్వదాస్థితే ॥

తా॥ ఆనందమయంబును, ఎపుడో ఒకప్పుడు తోచుట వలన అది ఆత్మకాదు. బింబభూతమగు ఆత్మ సర్వదాయుండును. ప్రతిబింబానందము సర్వదాయుండదు. గనుక ఆనందమయకోశము ఆత్మకాదు,

వివరణము :- మనము ఏదైనయొక విషయమును తీవ్రముగా కోరుచున్న సమయమున మనస్సు ఎక్కువగా చలించుటచే అది తాపముగా మాఱి దుఃఖముగా పరిణమించును. ఆ విషయము పుణ్యభాగ్యములచే లభించినచో మనస్సు చలింపక ఆగిపోవును. అప్పుడు ఆనందముగా నుండును. ఆనందము సహజముగానున్నను భ్రమజ్ఞానముచే విషయముల

నుండి ఆనందము లభించినదని తలంచుట భ్రాంతి. విషయానందము ఆనందముయొక్క ప్రతిబింబము. అద్దములో కనుపించెడు ప్రతిబింబములు ఎంతనిజమో ఆనంద ప్రతిబింబము అంతేనిజము. బుద్ధి, వృత్తి, నిద్రయందు లీనమగుసమయమునగూడ ఆనంద ప్రతిబింబితానందమును పొందుచు న్నాము. యోగనిద్రయందు బుద్ధివృత్తి బ్రహ్మకారమై బింబభూతమగు ప్రత్యగాత్మ మిగులుచున్నది. ఆ ప్రత్యగాత్మయే దేవుడు. నిద్రయందు తోచెడు ప్రతిబింబితానందము ఆత్మకాదు. గనుక ఆనందమయకోశము ఆత్మ - దేవుడుకాదు. ఆనందమే దైవస్వరూపము. దేవునినుండియే ఆనందమును అనుభవించుచూ, తెలియక ప్రకృతినుండి ఆనందములభించినదని తలంచుటయే ఆనందమయకోశమనబడు అజ్ఞానము.

అజ్ఞానమే కారణశరీరమని ముందే తెలుసుకొని యున్నాము.

“మోహజ ప్రియమోద ప్రమోదవృత్తి సంయుతోరు సమస్త దృశ్య ప్రపంచ కారణాద్య విద్యాంధకారపటలమంచితానందమయ మనంగ దనరు” - సీతారామాంజనేయ సంవాదము.

తా ॥ మోహజ్ఞానముచే ప్రియ మోద ప్రమోదములే స్వరూపముగా గలిగి అవిద్యచే ఇంద్రియగోచరమైనట్టి ప్రపంచమునకు కారణభూతమై యుండు అజ్ఞానాంధకార సమూహమే ఆనందమయకోశమను పేరుతో ఒప్పును.

ఈశ్వరునియందుండు మాయ కారణము. జీవునియందుగల అవిద్య కార్యము.

ప్రియము, మోదము, ప్రమోదము ఈ వృత్తులే మోహము, చిరకాల వాంక్షితమగు ఇష్టవస్తువును చూచినపుడు మనస్సు కొంత నిల్చును.

అప్పుడు కొంత తృప్తి కలిగినట్లుతోచును, ఇదియే ప్రియము. ఆ వస్తువు లభించినపుడు మనోవృత్తి కొంత అంతర్ముఖమగును. అప్పుడు ప్రియముకంటే నంతోషము ఎక్కువగును. ఇదియే మోదము. ఆవస్తువుతో సౌఖ్యమనుభవించునపుడు, మనోవృత్తి ఎక్కువగా నిలచిపోవును. అప్పుడు కలిగెడు తృప్తి మోదముకంటె ఎక్కువగా నుండును. ఇదియే ప్రమోదము. ఈ ఆనందము వస్తువులచే లభించినదని భ్రమించుటయే అజ్ఞానము. ఆనందము దేవునినుండియే కలిగినది. కానీ భ్రాంతిజ్ఞానముచే భౌతిక వస్తువులద్వారా లభించినదని భావించుటయే ఆనందమయకోశము.

ఈ ఆనందమయకోశమును ఒక పక్షిగా తైత్తిరీయోపనిషత్ వర్ణించబడి యున్నది. ఎట్లనగా? ప్రియమే శిరస్సు, మోదమే దక్షిణ పక్షము, ప్రమోదమే ఉత్తరపక్షము, ఆనందమే మధ్యభాగమగు ఆత్మ, బ్రహ్మమే ప్రతిష్ఠావహమగు పుచ్ఛము. పృథ్విని ఆధారముజేసుకొని తరుగుల్మలతాదులు ఎట్లు ఉత్పత్తి, స్థితి లయముల పొందుచున్నవో, అట్లే బ్రహ్మమునందే సకల ప్రాణికోట్లను ఉత్పత్తి స్థితి లయములు పొందుచున్నవి.

ఆనందమయకోశమే కారణశరీరము, కారణశరీరమునకు అవస్థ సుషుప్తి, నిద్రకు స్థానము అగ్నిస్థానమగు నేత్రము కనుక ఆనందమయ కోశము అగ్నిస్థానమని గుర్తించుకొనవలయును. ఈ పంచకోశములకంటె వేరైనది ప్రత్యగాత్మ. “ఆత్మా పంచకోశవ్యతిరిక్తః” అని శ్రుతివాక్యము. పంచ కోశములు ఆత్మకాదు. వీటికంటె వేరైనది ప్రత్యగాత్మ.

ఒక ఉపమానము గమనింతము. ఒకవృక్షి, బనియన్, చొక్కా, స్వేటరు, కోటు, దుప్పటి కప్పుకొని యున్నాడు. ఈ పంచ ముసుగులు తానుగాదు. ఈ అయిదింటిలోపల తానున్నాడు అటులనే పంచకోశములకంటె ఆత్మ వేరుగానున్నాడు.

సీ॥ మహనీయ కలితాన్నమయకోశమగు నాత్మఁ
 డని పల్కుదురు కొందఱజ్ఞులగుచు
 మహితేంద్రియ ప్రాణమయ కోశమగునాత్మఁ
 డనిపల్కుదురు కొందఱజ్ఞులగుచు
 మంజులతర మనోమయకాశమగునాత్మఁ
 డని పల్కుదురు కొందఱజ్ఞులగుచు
 మానిత విజ్ఞానమయకోశమగు నాత్మ
 డని పల్కుదురు కొందఱజ్ఞులగుచు ॥

తే॥ సుప్తియందేమి దోషనిశూన్యతత్త్వ
 మాత్మఁడని పల్కుదురు కొందఱజ్ఞులగుచు
 రూఢినానందమయ కోశరూపుఁడగుమ
 హాత్మఁడనిపల్కుదురు కొందఱజ్ఞులగుచు ॥

-సీతారామాంజనేయ సంవాదము.

తా॥ చార్వాకమతస్థులు కొందఱు (ఇది విరోచనుని మతము) అన్నమయ కోశమే బ్రహ్మము అని చెప్పుదురు. ఈ మతములోనే విరుద్ధాభిప్రాయముగల కొందఱు ఇంద్రియమునే ఆత్మయనియు, ప్రాణమే ఆత్మ యనియు మనస్సే ఆత్మయనియు అనుచున్నారు. మరికొందఱు (భౌద్ధులు) విజ్ఞానమయకోశమే ఆత్మయందురు, వీరిలోనే మరియొక తెగవారు సుషుప్తి యందఱిచేత అనుభవింపబడుచున్న శూన్యస్థితియే ఆత్మయని పల్కుదురు. కొందఱు అవిద్యయే (ప్రకృతియే) ఆత్మయందురు. (వీరు నిరీశ్వరవాదులు) వీరందఱు అజ్ఞానులే. సర్వద్రష్ట యగు ఆత్మను సర్వరూపునిగ (ప్రపంచరూపునిగ) భావించుట అజ్ఞానమేకదా!

కం॥ పరమాణువనుచు మధ్యమ
పరిమాణుండనుచు విభుఁడు పరుఁడనుచును ని
ద్ధరఁగొందఱు వాదించురు
పరిపూర్ణాత్ముఁడనియెఱుఁగు ప్రాజ్ఞతలేమిన్ ॥

తా॥ జైనమతస్థులు కొందఱు బ్రహ్మము అణుపరిమాణము కలవాడందరు. వీరిలోనే కొందరు శరీరముతో సమానమగు పరిమాణముగలవాడనియు, మరికొందరు సర్వశరీరములతోను లేక కార్యముచేయగల ప్రతిపదార్థముతోను సంబంధించి ఆ పదార్థముకంటే వేరైయున్నాడని చెప్పుదురు. (వీరు వైశేషికులు, న్యాయీకులు మరియు కొందఱు సాంఖ్యులు) బ్రహ్మమున్నాడని నిరూపించుటకు వీలులేదనియు ప్రధానముకంటే వేఱైయున్న పురుషుడే బ్రహ్మమనియు చెప్పుచున్నారు. ఆ బ్రహ్మము జీవేశ్వర ప్రపంచరూపముతో యున్నాడనియు, సర్వవ్యాపకుడనియు తెలిసికొనలేక అజ్ఞానముచే అందరు నిట్లనుచున్నారు.

ఇట్లు భావించుట అజ్ఞానమనెడు ఆనందమయకోశ ప్రభావము.

ఒక దృష్టాంతము :-

ఒకకుక్క పాతఎముకను కొఱకుచుండగా ఆ ఎముకపగిలి తన చిగురులో గుచ్చుకొని రక్తము కారుచుండగా ఆ రక్తాన్ని చప్పరించుకుంటూ ఈ ఎముక నాకెంత మధురమైన రక్తమిచ్చినదని భావించునట్లు మానవుడు ఆనందరూపుడైన ఆత్మనుండి ఆనందము ప్రాప్తించుచుండగా అజ్ఞానముచే విషయములనుండి ఆనందము లభించుచున్నదనెడు భ్రమయే ఆనందమయకోశము.

శ్లో॥ యదానందసింధౌ నిమగ్నః పుమాన్సాత్

అవిద్యా విలాస స్సమస్త ప్రపంచః ।

తదానస్ఫరత్యద్భుతం యన్నిమిత్తం

పరంబ్రహ్మనిత్యం తదేవాహమస్మి ॥ శంకరవాణి.

తా॥ పురుషుడు ఎప్పుడైతే బ్రహ్మనందసాగరమున మునుగుచున్నాడో అప్పుడు అవిద్యావిలాసమగు సర్వ ప్రపంచము తోచదు. ఈ స్థితి అనుభవము లకు వచ్చినపుడు ఎవరైన ఆశ్చర్యపడుదురు. ఆ బ్రహ్మనందస్థితియే నిత్యమై, శ్రేష్ఠమై ప్రకాశించు బ్రహ్మమే నేను అగుచున్నాను.

శ్లో॥ నాహం జాతో జన్మమృత్యా కుతో మే

నాహం ప్రాణో క్షుత్తిపాసేకుతో మే ।

నాహం చిత్తం శోక మాహాకుతో మే

నాహం కర్తా బంధమోక్షౌ కుతో మే ॥

తా॥ స్థూలశరీరము నేనుగాదు గనుక జనన మరణములు నాకులేవు. ప్రాణమయకోశము నేనుకాదు కనుక ప్రాణధర్మములగు ఆకలిదప్పులు నాకులేవు. చిత్తమునేనుగాదు. గనుక చిత్తధర్మములగు శోకమోహములు నాకులేవు. అహంకారము నేనుగాదు. గనుక అహంకారధర్మములగు బంధ మోక్షములు నాకులేవు. నేను సచ్చిదానంద శుద్ధ, బుద్ధ, ముక్త, స్వరూపుండనైన ఆత్మస్వరూపుడని శంకరాచార్యులు తన ఆత్మపంచక నిర్వాణషట్క విజ్ఞాన నౌకాష్టమునందు విపులముగా ప్రబోధించియుండుట గమనార్హము.

ముక్తిసూక్తములను శీర్షికను చూడనగును,

ఆత్మయే దేవుడు, అమనస్కమే మోక్షము.

దేవాలయము - దేవుడు - పూజ

దక్షిణాదిన తమిళనాడునందు పెద్ద పెద్ద దేవాలయ నిర్మాణములున్నవి.

మొదట గొప్ప ప్రహరీయుండును. దానికి గాలిగోపురము గలిగిన ఒక ద్వారముండును. రెండవ ప్రహరీయుండును. దానికిగూడ ఒక ద్వారముండును. ఈ మూడు ద్వారములు దాటిన తర్వాత ఒక గుడి యుండును. దానికి ఒక వాకిలి యుండును. ఆ నాలుగవ ద్వారము దాటగా లోపల గర్భగుడి యుండును. దానికి ఒక ద్వారముండును. ఈ అయిదవ ద్వారము అవతల దేవుడు వుండును. ఆ దేవుని పూజింతుము, అటులనే పంచకోశములు గల గుహయనెడు దేవాలయమునందు ఆత్మయగు దేవుడున్నాడు. “సోహం” భావసూత్ర బ్రహ్మనిష్ఠయందు అంతర్ముఖ ప్రయాణమే గుడి లోపలికిపోవుట. పంచకోశములను క్రమముగా దాటుచు ఆత్మానందానుభూతిని పొందుటయే పూజయగుచున్నది. మరియుక దృష్టాంతము - చిన్న కథ :-

రత్నాకర గుప్తయను గొప్ప వ్యాపారస్తుడు వ్యాపారార్థము బొంబాయికి పోతూ తన అర్థాంగిని పిలిచి నీకు బొంబాయిలో ఏమికావలయునో కోరుకొనుము తెచ్చెదనని అడుగగా, ఆవిడ గొప్ప ప్రకాశవంతమైన ముక్కెర తెమ్మని కోరినది, ఆయన బొంబాయిలో తన వ్యాపారమును ముగించుకొని తన భార్యకు యాభైవేలరూపాయల ఖరీదుకలిగిన ఒకరత్నముక్కరను తీసుకొని ఆ ముక్కరను ఒక ప్లాస్టిక్ కవరులో పెట్టి బటన్ వేసి ఆ ప్లాస్టిక్ కవరును ఒక వెండి భరిణలోనుంచి దానికి చిన్న బీగమువేసి ఆ భరిణను ఒక నల్లని ట్రంకులోపెట్టి దానికికూడా బీగమువేసి ఆ ట్రంకును మరియుక ఎఱ్ఱని ట్రంకులోపెట్టి దానికి నొక బీగమువేసి ఆ ట్రంకును ఒక ఇసుప

బీరువాలో పెట్టి ఆ బీరువకు బీగమువేసి ఆ బీరువను లారీద్వారా ఇంటికితెచ్చి తన శ్రీమతిగారితో నీవుకోరిన అద్భుతమగు ముక్కరను తెచ్చియున్నాను. ఆ బీరువాలో నున్నది తీసికొని ధరించుము అని తాళపుచెవులను ఇచ్చెను.

ఆమె బీరువ బీగముతీసి తెరువుగా ఎఱ్ఱని బ్రంకు కనుపించినది. దాని బీగముతీసి తెలువగా దానిలోపల నల్లని బ్రంకు కనుపించినది. దాని బీగము తీసిచూడగా వెండిభరిణ గోచరించినది. దానికున్న చిన్న బీగమును గూడ తీసిచూడగా తెల్లని ప్లాస్టిక్ కవరు ఉన్నది. దానికి బటన్ వేయబడియున్నది. కానీ దానిలోపలనున్న ముక్కర తళ తళ మెరియుచు గోచరించుచున్నది. కానీ దానిని ధరించి ఆనందించవలయునన్న దాని బటన్కూడ తీసి ఆ ముక్కరను ఆవిడ ధరించి ఆనందించినది. ఆ ముక్కర అయిదు కోశములలో ఉన్నట్లు పంచకోశములకు లోపల వేరుగా ఆత్మ (దేవుడు) ఉండునని తెలుసుకొనుటకు ఈ పంచకోశ వివేకజ్ఞానము సహకరించునని తెలియజేసినారు. మన భారతీయ మహర్షులు.

హరిః ఓం తత్. సత్.

స్వ స్వరూపానుసంధానమే భక్తి.

...

సత్సంగ ప్రభావము

ఒక గ్రామమున నొక దొంగల కుటుంబముండెను. తండ్రి తన తనయులకు ఇట్లు చెప్పెడివాడు. నాయనలారా! ఎక్కడైన సత్సంగము జరుగుచోటికి మీరు పోకూడదు. అక్కడివాక్యములు వినబడినను చెవులు మూసుకొనుడు. విన్నచో మన జీవితములకు ప్రమాదము అని బోధించును. ఒకరోజు పట్టణమున దోచుకొని ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క మార్గమున పోయిరి. 16 ఏండ్ల చిన్నకుమారుడు వేరొక మార్గమునపోవుచుండ గొప్ప వర్షమురాగా ఆ పిల్లవాడు ఒక గృహము పంచన యుండెను. ఆ గృహమునందు సత్సంగము జరుగుచుండెను. అందలి గురువు శిష్యులతో నాయనలారా! దేవతలకు మానవులవలె దేహచ్ఛాయ - నీడపడదు, వారి దేహములు తేజోదేహము లను వాక్యములు, దొంగ పిల్లవానికి వినబడగా తండ్రిమాటలు జ్ఞాపకమునకువచ్చి చెవులు మూసుకొని ఇట్లు చేరుకొనెను. ధనము పోగొట్టుకొన్నవారు పోలీస్ స్టేషన్ లో రిపోర్టుచేసిరి. అపరాధ పరిశోధనశాఖ వారు ఒక సి.ఐ.డి ఉద్యోగిని దొంగలపట్టుటకు నియోగించిరి. ఆ ఉద్యోగి దొంగల గ్రామమునకుపోయి, దొంగకుటుంబమువారు తమ కులదేవత పోలేరమ్మకు వారి సంపాదనలో కొంతవాటాగా జంతువుల బోనముల మ్రొక్కులు చెల్లించువారని తెలుసుకొని ఆ సి.ఐ.డి ఉద్యోగి ఒకరోజు అర్ధరాత్రి పోలేరమ్మ వేషము ధరించి వారి యింటికిపోయి ఓరీ! నాకు ముడుపుల చెల్లిచక నన్నుకొలువక అంతామీరే అనుభవించుచున్నారా, మీ కుటుంబము సర్వనాశనము చేసెద చూడుమని పెదబొబ్బలు పెట్టసాగెను. అంత ఆ ఇంటి యజమాని, తల్లీ! తప్పైనది, క్షమించుము. నీకు మ్రొక్కులు చెల్లిస్తామని గడ గడ వణకుచు, సాగిలబడి మ్రొక్కుచుండ ఆ చిన్నవాడు దూరముగా

భయపడి చూచుచుండ ఆ పోలేరమ్మనీడ కనబడినది. సత్సంగములో విన్నవార్త జ్ఞాపకమునకు వచ్చినది. దేవతలకు నీడపడదు. ఈ పోలేరమ్మకు నీడబడినది. ఇది నిజమైన దేవతకాదని తలంచి ధైర్యముతో ఒక దుడ్డుకర్రతో ఆ ఉద్యోగి తలను బాదెను. ఆ ఉద్యోగి కుయ్యో మొర్రో నన్ను చంపకండి అని వెడలిపోగా ఆ దొంగలతండ్రి ఓరీ! ఇది దేవతకాదని నీవెట్లు గుర్తించితివి అని అడుగగా తండ్రి! మొన్న మనము మన పని ముగించు కొని వచ్చుచుండగా పెద్దవర్షమురాగా నేనొక గృహము పంచన నిలుచుంటిని, అది సత్సంగ గృహము, లోపలినుండి గురువు దేవతలకు మానవులవలె నీడపడదు అన్నవాక్యము నేవిని ఇది సత్సంగ గృహమని మీరు చెప్పినట్లు చెవులు మూసుకొని పరుగిడివచ్చితిని. ఆ వాక్యము నాకు హృదయములో మెదలుచుండెను. మన పోలేరమ్మకు నీడపడినది. ఇది దేవతకాదని మనిషి ఈ వేషములో వచ్చినాడని ధైర్యముతో కొట్టితిని అని ఆ బాలుడనెను. అంత ఆ తండ్రి సత్సంగములోని ఒక్కవాక్యమునకే మనము రక్షింపబడితి మని హృదయ పరివర్తన కలిగి సత్సంగమునచేరి తమ వృత్తిని మానుకొని సజ్జనులై తరించిరి.

ఈ కథావస్తువుద్వారా సత్సంగము, సజ్జనసాంగత్యము వలన ప్రయోజనముల గుర్రెఱింగి మెలగి సత్పురుషులమై సమాజసేవ చేయగలమని తెలుసుకొంటిమి.

కం॥ “సత్యసూక్తి ఘటించు ధీ జడిమమాన్చు

గౌరవ మొసంగు జనులకుఁ గలుషమడచు ।

కీర్తి ప్రకటించు చిత్త విస్ఫూర్తిఁజేయు

సాధుసంఘంబు సకలార్థ సాధనంబు ॥”

తా॥ సత్పురుషుల సాంగత్యము, సత్యభాషణమును,

జన్మాంతరములుగా బుద్ధిని వికసింపజేయకుండా యుండిన జడత్వమును బోగొట్టి, మానవుల పాపకలుషితముల ప్రక్షాళనముగావింప చిత్తవికాసమును కలుగజేసి, గౌరవమును కీర్తిని ప్రకటింపజేసి, సకల ప్రయోజనముల కలుగజేసి మానవుని మాధవునిగా జేయును.

శ్లో॥ “దుర్లభం త్రయమే వైతత్ దైవానుగ్రహ హేతుకమ్ ।

మనుష్యత్వం ముముక్షత్వం మహాపురుష సంశ్రయః ॥ - శంకరవాణి

తా॥ ప్రపంచమున కడు దుర్లభమైనవి మూడు. అవి ఏవియనగా?
(1) నరజన్మ కలుగడము, ఇది జన్మాంతర పుణ్యఫలమును దేవునికి వెలగా సమర్పించుకొని ఆ దైవానుగ్రహముచే లభించినది. (2) ముముక్షత్వం అనగా - మోక్షమునుబొంది సహజానందముగా నుండవలయుననెడి ఇచ్ఛ. (3) సత్పురుషుల సమాశ్రయము అనగా సాంగత్యము, ఈ మూడు లభించుట దుర్లభము అని అర్థము.

“ప్రీయతే విషయైరితి హృదయం”

విషయములచేత హరింపబడినది హృదయం.

“జ్ఞానాదేవ తు కైవల్యం” “ద్వంద్వమయం జగత్”

ద్వంద్వాత్మీతుడు దేవుడు.

...